
ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА КОРДОНОМ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

УДК 378(73)

Бобіна О. В. (Bobina O. V.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Провідні механізми і технологічні ВНЗ в євроатлантичному світі зберігають в планах підготовки інженерів вагомий гуманітарний складовий. Особливо це стосується ВНЗ США. Меншою мірою це притаманно європейським ВНЗ. Найкращі євроатлантичні інженерні ВНЗ мають програми підготовки в соціо-гуманітарній сфері. Зокрема в економіці, праві, соціології.

Ключові слова: інженерна освіта, гуманітарна освіта, економіка, право.

Leading technical and technological institutes of higher education in Euroatlantic world save considerable humanitarian constituent part in their curriculum for training of engineers. Especially it applies to the USA. At less rate it concerns European institutes of higher education. The best Euroatlantic engineering institutes of higher education have curriculums in social humanitarian field, especially in Economics, Law, Sociology.

Key words: engineering education, humanitarian education, Economics, Law.

До певного часу освіта, в Європі, США і Канаді, тобто в євроатлантичному світі, виступала основою всіх соціо-політичних, культурних, релігійних традицій. Більше того освіту, можна було розглядати, на відміну від економіки як консервативну, в позитивному сенсі цього слова (як зберігаючу), складову соціуму. Зміни, а тим більше реформи в освіті розтягувались на роки. І наслідки цих реформ з'являлись не менш ніж через покоління. Останні півстоліття фіксується певний освітній парадокс: з одного боку освіта має виступати консервативно-традиційно-стабілізуючим елементом суспільства (виходячи із самої суті передачі знань, досвіду (навичок і умінь) тобто того, що вже набуто, відоме, відпрацьоване, а для цього потрібен час), а з іншого боку освіта повинна не відставати за вимогами часу відгукуючись на потреби соціуму.

Таке можна зробити лише за рахунок вилучення певної частини знань з освітньої компонентності. Освіта стала частиною ринку послуг, а значить має задовольнити потреби споживача, по-перше, а по-друге виявилось, що освіта в окремих випадках, зокрема в Україні, може заробляти великі гроші і приносити прибутки. Цей парадокс, може виявлятися в кількох вимірах, зокрема і статусі соціо-гуманітарних дисципліни в технічних і технологічних ВНЗ. Поки що, ми виділяємо два аспекти цього парадоксу-проблеми, а саме, чи викладають соціо-гуманітарні дисциплін в означених ВНЗ в євроатлантичному світі, і чи ведеться підготовка фахівців соціо-гуманітарного профілю в таких ВНЗ.

Щодо першого, можемо однозначно стверджувати, що така підготовка в ВНЗ відбувається. Це обґрунтовується теоретично і втілюється практично. Так "ОКХ" інженера-магістра в США фіксує і професійні, і загальні вміння: "Інженер-магістр повинен бути здатним до спілкування, управління, керівництва (вміти працювати з людьми); володіти знаннями в галузі організації промислового виробництва, економіки, менеджменту (розуміти суть своєї справи і її зв'язок з навколишнім середовищем), відносин між технікою і людиною, суспільством і природою; розуміти цілі, пов'язані з ідеєю розвитку в процесі навчання " [5]. З метою формування моральних якостей особистості у професійній школі США введено такі курси: "Спілкування в бізнесі і промисловості", "Технологія спілкування", "Виховання в дусі миру", "Американське цивільне право", "Суспільна думка і поведінка електорату" etc. [4]. Навчальні плани підготовки інженерів-бакалаврів в США виділяють 12,5% часу на вивчення, в кожному семестрі як мінімум одного предмету із різноманітних областей історії, політичних наук, філософії, літератури, мистецтва [3]. В нашому розпорядженні навчальний план підготовки бакалаврів в Інституті корабельної архітектури Вебба (США, Нью-Йорк). За цим планом американські студенти в II семестрі вивчають дисципліну під назвою "Досвід людства" (3 кред.), в III семестрі – продовження цього курсу (3 кред.), в IV семестрі – "Західна література" (3 кред.), в V семестрі – "Економіка" (3 кред.), в VI семестрі – "Американська зовнішня політика" (3 кред.), VII семестрі – "Етика

професії" (3 кред.), в VIII семестрі – "Професійні комунікації" (2 кред.). Зупинимось коротко на змісті курсів.

Курс "Досвід людства – 1" (викладаються на I курсі) включає теми пов'язані з філософією, релігією, культурою, мистецтвом, музикою і наукою минулих часів. Особлива увага приділяється вивченню Біблії, епохам Класицизму, Ренесансу, Просвітництва як основі сучасних західних традицій. Продовженням цього курсу є вивчення культурних досягнень XIX – XX ст. Особлива увага звертається на обґрунтування ролі і значення морської діяльності в її широкому розумінні: 1) в технічному; 2) торговельному; 3) військовому; 4) комунікаційному.

В навчальному курсі з економіки вивчаються такі явища як виробництво і споживання, попит і пропозиція, гроші і банки, світовий економічний обмін. Окремий розділ присвячений впливу суднобудування, судноплавства, морських сполучень на сучасну американську і світову економіку.

Навчальний курс "Американська і міжнародна політика" розкриває сутність американської політичної системи і зовнішньої політики США. Особлива увага звертається на регіони, які знаходяться під контролем США, і ті, що забезпечують комунікації і торгівлю США.

Курс "Професійної етики" на професійних прикладах аналізує етичні принципи минулого і сучасного. Курс "Професійні комунікації" практичний. Суть його – оволодіння навичками міжособистісних комунікацій, публічних виступів, постановка мови, вміння індивідуальної і професійної презентації.

Така ж ситуація і в європейських країнах [1]. В Німеччині (ФРН) навчальний план підготовки бакалаврів, в тому числі з інженерних і технічних спеціальностей, складається із трьох незалежних розділів: [А] основні (базові) навчальні дисципліни підготовки спеціаліста з вищою освітою, які охоплюють 75% загального обсягу підготовки; [В] дисципліни загальної компетенції професійної підготовки – 15% обсягу годин, сюди включені такі предмети, як "Наукова робота", "Іноземні мови", "Економіка", "Право", "Ділові комунікації" і ряд інших дисциплін, які не залежать від профілю підготовки спеціаліста; [С] дисципліни самостійного вибору студента – 10% обсягу підготовки. Таким

чином говорити про повну відсутність соціо-гуманітарної підготовки в технічній освіті ФРН не можна. Таким чином, на сьогодні потрібно припинити говорити про великий обсяг соціо-гуманітарних дисциплін в планах підготовки інженерів і перевести дискусію в річище змісту програм такої підготовки.

Стосовно другого випадку можна стверджувати наступне: "Не всі, але велика частина технічних ВНЗ, за кордоном, готують не лише інженерів, а і фахівців соціо-гуманітарних профілів". Так, Массачусетський технологічний інститут, серед ВНЗ США, мав кращі спеціалізовані програми навчання в сфері фінансів, маркетингу і підприємництва (2004р.) [2]. Показовими в цьому відношенні є інженерні ВНЗ Австралії. Так, технологічний університет Квінсленда (www.qut.edu.au, засн. 1882р.) пропонує такі напрями підготовки: природничі науки, інженерна справа, інформаційні технології, бізнес, медицина, мистецтво, право, педагогіка. Саме в Австралії поширена практика отримання двох спеціальностей – дипломів. Університет Південної Австралії (www.unisa.edu.au, м. Аделаїда), який входить в п'ятірку найбільших технологічних ВНЗ цієї країни пропонує програми "подвійного-диплома". Наприклад – менеджмент інформаційних систем і комерційне право, право і комерційна діяльність, маркетинг і міжнародні відносини. Цікаве поєднання спеціальностей притаманне Грінвічському університету (Великобританія, www.gre.ac.uk), який об'єднав фінансовий, продовольчий, медичний, дизайнерський і архітектурний факультети. Нерідко, за взірць беруться російські ВНЗ. Так от, Санк-Пітербурзький державний університет водних комунікацій створив гуманітарний факультет в 2000р. На факультеті здійснюється підготовка по чотирьом напрямках: "Культурологія", "Реклама", "Державне і муніципальне управління", "Економіка і управління на підприємствах туризму і готельного господарства". До складу Санки-Петербурзького політехнічного університету входять факультет економіки і менеджменту і міжнародна вища школа управління. А в Московському авіаційному інституті (МАІ) працює факультет "Соціального інжинирінгу". В МФТІ факультет гуманітарних наук створений в 1998р. За такими зразками формуються програми в країнах, які швидко розвиваються. В технологічному

університеті Шаріфа (м. Тегеран, Іран, 1965р.) в 1999р. відкрито факультет менеджменту і економіки (<http://gsme.sharif.edu>) , а в 1994р. започатковано підготовку магістрів з філософії науки техніки (<http://sina.sharif.edu/~philoschc/>).

Розуміючи ці тенденції ректор "МГТУ ім. Баумана" І. Федоров зауважив що: "...лучшие технологические университеты мира являются исследовательскими. Критерии исследовательского технического университета: постоянное развитие научных и научно-педагогических школ, высокий авторитет на федеральном и мировом уровнях, выпуск специалистов высокого класса по основным инженерным направлениям, а также по естественно-научному, гуманитарному, экономическому циклам"[6]. Таким чином, треба відкинути негативно-некритичне ставлення чиновників від освіти до такої ситуації і в провідних інженерних ВНЗ України. Це той випадок, коли молодь дійсно може обирати між "дорогими і статусними" ВНЗ столиці інших великих міст і достатньо сильними ВНЗ регіонів.

Література

1. *Бобіна О.В.* Про статус соціально-гуманітарних дисциплін в системі вищої інженерної і технічної освіти – Гуманітарний вісник НУК. Том 1. – Миколаїв: Видавництво "ВАРТ", 2008. – сс. 159-161.
2. *Каверина Э.Ю.* Высшее учебные заведения США: структура и классификация // США и Канада: экономика, политика, идеология. – 2004 – №7.
3. *Параил В.А.* Подготовка инженеров в США и в СССР (Сравнительная оценка) // США и Канада: экономика, политика, идеология. – 1991. – №12.
4. *Пивнева Л.Н.* Высшая школа США: социально-политический аспект. – Харьков, 1992, с. 54.
5. *Романова С.М.* Соціотехнічна грамотність як засіб соціалізації спеціаліста в професійній школі США // Педагогіка і психологія. – 1995. – №2. – сс. 182-183.
6. Известия, 10.04.2004.